

СЪЗДАВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА УЧИТЕЛСКИЯ ПЕНСИОНЕН ФОНД

Създаването на Учителския пенсионен фонд (УПФ) е несъмнено постижение за Синдиката на българските учители. Фондът е създаден през 1996 г. в резултат на стачните действия на СБУ и подписаното Споразумение от 18.01.1996 г. между Министерството на образованието, науката и технологиите и Синдиката на българските учители. С това изключително важно Споразумение СБУ успява да извоюва **създаването на допълнителен учителски пенсионен фонд** (т.3 от Споразумение). Сформира се работна група за разработване на правилата за дейността на фонда, към социалното министерство, в която активно участва председателят на СБУ – д.ик.н. Янка Такева.

Учителският пенсионен фонд е първият у нас професионален пенсионен фонд, който се управлява от Националния осигурителен институт. С него се дава възможност на учителите, поради специфичния характер на техния труд, да се пенсионират три години по-рано от всички други работещи при условията на трета категория труд (ако имат учителски осигурителен стаж 25 г. и 8 м. за жените и 30 г. и 8 м. за мъжете), като пенсията, която те получават до навършване на изискуемата възраст, е изцяло за сметка на Учителския пенсионен фонд.

Чрез Учителския пенсионен фонд се дава възможност и на учителите, които не са се възползвали от правото си на ранно пенсиониране и се пенсионират по общия ред (чл. 68, ал. 1 и 2 КСО), да получават пожизнено добавка върху пенсията за осигурителен стаж и възраст отново за сметка на фонда.

През годините Синдикатът на българските учители се грижи действието на фонда да бъде запазено (от 01.01.2016 г. УПФ стана безсрочен), а условията за ползването му да бъдат подобрени. Част от тях бяха насочени към намаляване размера на удръжката при ранно пенсиониране от УПФ и увеличаване размера на добавката. СБУ успя да се пребори размерът на удръжката да бъде намален 5 пъти - от 0,5 на сто за всеки недостигащ месец до 0,1 на сто, а размерът на добавката се увеличи от 0,1 до 0,33 на сто от пенсията за всеки месец.

Благодарение на СБУ изискуемият за ползването на фонда учителски осигурителен стаж - 25 г. и 8 м. за жените и 30 г. и 8 м. за мъжете се запази и не беше увеличен през годините, въпреки увеличаващите се обща възраст и стаж за пенсия.

Осигурителната вноска за Учителския пенсионен фонд е в размер 4,3 на сто и е изцяло за сметка на работодателя (чл. 6, ал. 7 от Кодекса за социалното осигуряване).

През 2017 г. в резултат на активното сътрудничество на Синдиката на българските учители с МТСП и НОИ за подобряване условията на Учителския пенсионен фонд в чл. 69в, ал.3 на Кодекса за социално осигуряване **се направи допълнение (обн. ДВ. бр. 99 от 12.12.2017г., в сила от 01.01.2018г.)**. С него се даде възможност на учителите **при допълнително положен учителски осигурителен стаж след отпускането на пенсия**, към която се изплаща добавка от Учителския пенсионен фонд, броят на месеците, от които е определена добавката, **да се увеличава с броя месеци след пенсионирането, за които има осигурителни вноски в същия фонд.**

По настояване на СБУ се направи и промяна в Кодекса на труда (ДВ, бр.107 от 18.12.2020г.). С нея се възстановява първоначалната идея, а именно педагогическите специалисти да ползват възможността за ранно пенсиониране, съгласно чл. 69в, ал.1 КСО, **само по собствено желание**. Съгласно промяната директорите на образователните институции могат да прекратяват трудовите договори само на работниците и служителите, които са придобили право на пенсия по общия ред на чл.68, ал.1-2 от КСО. Те **не могат да прекратяват договорите по чл. 328, ал. 1, т. 10 КТ на педагогическите специалисти, придобили право на ранна пенсия при условията на Учителския пенсионен фонд** чл.69в КСО.

С Учителския пенсионен фонд се дава възможност на педагогическите специалисти, които са изпълнили условията:

- ✓ на ранна пенсия (чл. 69в, ал. 1 КСО);
- ✓ на добавка, на тези, които се пенсионира по общите условия (чл. 69в, ал. 3 КСО);
- ✓ на пълна пенсия на тези, които имат изискуемата възраст, съответния учителски стаж, но нямат необходимия общ стаж (чл. 69в, ал. 4 КСО).

Придобиване право на ранна пенсия - чл. 69в, ал. 1 КСО

Учителите могат да се пенсионира при условията на Учителския пенсионен фонд (чл. 69в, ал. 1 КСО), ако: са навършили минимално

изискуемата възраст за съответната година (която е 3 години по-рано от възрастта за пенсиониране по общия ред), имат необходимия учителски осигурителен стаж – 25г. 8м. за жените и работят по трудов договор на педагогическа длъжност.

Следователно те могат да се пенсионират при условията на УПФ не само в момента, когато изпълнят условията на чл. 69в, ал. 1 КСО (навършили са минимално изискуемата възраст за съответната година и имат необходимия учителски осигурителен стаж – 25г. 8м. за жените), но и във всеки един следващ момент докато придобият право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по общия ред по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО.

На учителите, които са се възползвали от правото на ранно пенсиониране, се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от Учителския пенсионен фонд в размер, определен по реда на чл. 70 и намален с 0,1 на сто за всеки месец, недостигащ на лицето до навършване на възрастта му за придобиване право на пенсия по общия ред (на чл.68, ал.1 КСО) за съответната година.

След навършване на тази възраст пенсията им за осигурителен стаж и възраст се изплаща в пълен размер от фонд "Пенсии".

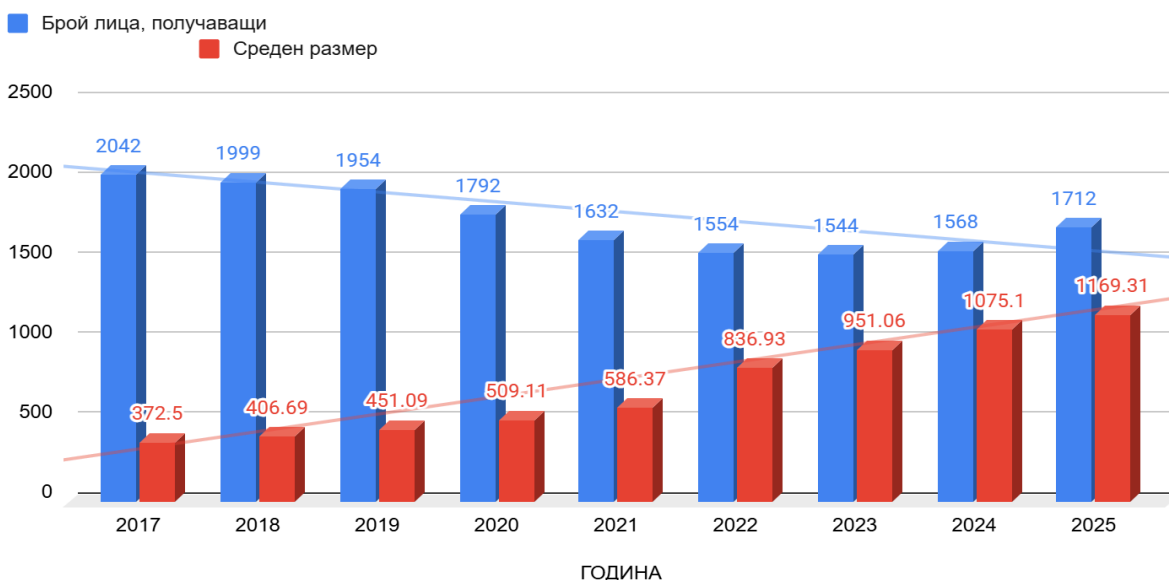
Брой на пенсионерите с намалена пенсия от УПФ за периода 2017 – 2026 г.

ГОДИНА	Брой лица, получаващи срочна пенсия в намален размер от УПФ	Среден брой месеци, недостигащи до необходимата възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО	Среден размер на срочната пенсия в намален размер получавана от УПФ (лв.)
2017	2042	34.5	372.5
2018	1999	37.6	406.69
2019	1954	38.2	451.09
2020	1 792	37.9	509.11
2021	1 632	38.1	586.37
2022	1554	37.9	836.93
2023	1544	38.0	951.06
2024	1568	38.4	1075.10
2025	1712	38.5	1169.31

Към 31.03.2026	1837	38.4	608.81 евро
----------------	------	------	-------------

Забележка: Броят на лицата, пенсионирали се по чл. 69в, ал. 2 от КСО за 2026 г., е съгласно данните на НОИ от I - то тримесечие за 2026 г.

Брой на лица, получаващи срочна пенсия по чл. 69в, ал. 2 от УПФ и среден размер на пенсията (лв.)



Ако сравним последните пет години (2021-2025 г.) можем да направим извода, че броят на получаващите срочна пенсия в намален размер от УПФ през 2025 г. се е увеличил с 80 човека. Средният размер на срочната пенсия, получавана от УПФ за 2025 г. е 1169,31 лв., т.е той е нараснал с 99,42% спрямо размера за 2021 г.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта за пенсиониране на мъжете и жените по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО за 2025 г. е 38,5 месеца. При достигане на възрастта по чл.68, ал. 1 и 2 на КСО, на учителите пенсионери се спират пенсиите от УПФ и те започват да получават пенсиите си от фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване.

Както се вижда от данните педагогическите специалисти използват оптимално възможностите на УПФ, като ако лични или здравословни причини не налагат ранно пенсиониране при условията на Учителския пенсионен фонд, го отлагат и се пенсионираат по общия ред на чл. 68, ал. 1 и 2 от Кодекса за социалното осигуряване. По този начин, съгласно чл. 69в, ал. 3

КСО, те получават пенсия за осигурителен стаж и възраст от фонд “Пенсии” и добавка от Учителския пенсионен фонд в размер 0,33 на сто от пенсията за всеки месец, за който имат осигурителна вноска във фонда, след придобиване право на ранна пенсия по УПФ.

Данните за средния брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта за пенсиониране показва, че педагогическите специалисти, които са решили да се възползват от ранното пенсиониране по УПФ го правят непосредствено след изпълняване на условията за възраст и учителски осигурителен стаж по чл. 69в, ал. 1 КСО и все по-рядко преди изпълняване на условията за пенсиониране по общия ред на чл. 68, ал. и 2 КСО.

Отмяната на чл.94, ал.2 на КСО доведе до промяна в реда за отпускане на лични пенсии на учителите от УПФ. Право на пенсия от УПФ имат лицата, които към датата на изпълнение на условията за пенсиониране по разпоредбите на чл.69в, ал.1 и 4 от КСО заемат учителски длъжности. Това означава, че лицата трябва да са изпълнили изискуемите условия за осигурителен стаж и възраст преди прекратяването на трудовото правоотношение, но не е задължително освобождаването им от учителска длъжност, да е към момента на упражняване правото на пенсия.

Право на добавка от Учителския пенсионен фонд - чл. 69в, ал. 3 КСО

На учителите, които са придобили право на ранно пенсиониране при условията на чл. 69в, ал. 1 КСО, **но не са го ползвали и се пенсионирали при общите условия за навършена възраст** и продължителност на осигурителния стаж на чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО, се изплаща пенсия за осигурителен стаж и възраст от фонд “Пенсии” и **добавка от Учителския пенсионен фонд в размер 0,33 на сто** от пенсията за всеки месец, за който имат осигурителна вноска във фонда, след придобиване право на ранна пенсия (чл. 69в, ал. 3 КСО).

Следователно, ***добавката от Учителския пенсионен фонд се отпуска на тези учители, които не са се възползвали от ранното пенсиониране*** (въпреки че са отговаряли на условията на чл. 69в, ал. 1 КСО) и са работили докато са придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл.

68, ал. 1 и 2 от Кодекса за социалното осигуряване, тъй като тяхната пенсия е за сметка на фонд „Пенсии”, а добавката е от Учителския пенсионен фонд.

Брой на пенсионерите, получаващи добавка от УПФ,
за периода 2017 – 2026 г.

ГОДИНА	Брой лица, получаващи добавка от УПФ	Средно осиг. стаж в месеци с вноса в УПФ, след придобиване право на пенсия по чл. 69в, ал. 1 КСО	Среден основен размер на пенсията (лв.)	Среден размер на добавката, получавана от УПФ (лв.)
2017	25 109	56.1	327.09	70.85
2018	27 099	56.0	402.35	76.18
2019	28 778	56.3	444.05	84.22
2020	30 467	57.1	496.04	95.42
2021	31 669	57.5	546.20	105.01
2022	33 194	57.8	784.91	147.76
2023	34507	58,2	901.83	170.85
2024	35 782	58,6	1 026.12	195.75
2025	36 974	59	1 140.19	219.22
Към 31.03.2026	37 318	58,9	586.40 евро	112.53 евро

Забележка: средния месечен размер на добавката за 2026г. е съгласно данните на НОИ от I - то тримесечие за 2026 г.

Брой на пенсионерите, получаващи добавка от УПФ



Броят лица, получаващи добавка от УПФ за 2025 г. е 36 974, т.е. спрямо 2021 г. се е увеличил с 5 305 души (16,75% ръст).

Средният месечен размер на добавката, получавана от УПФ за 2025 г. е 219.22 лв. който е със 108,76% по-висок от средния размер на добавката от 2021 г.

Право на пълна пенсия от Учителския пенсионен фонд (чл. 69в, ал. 4 КСО)

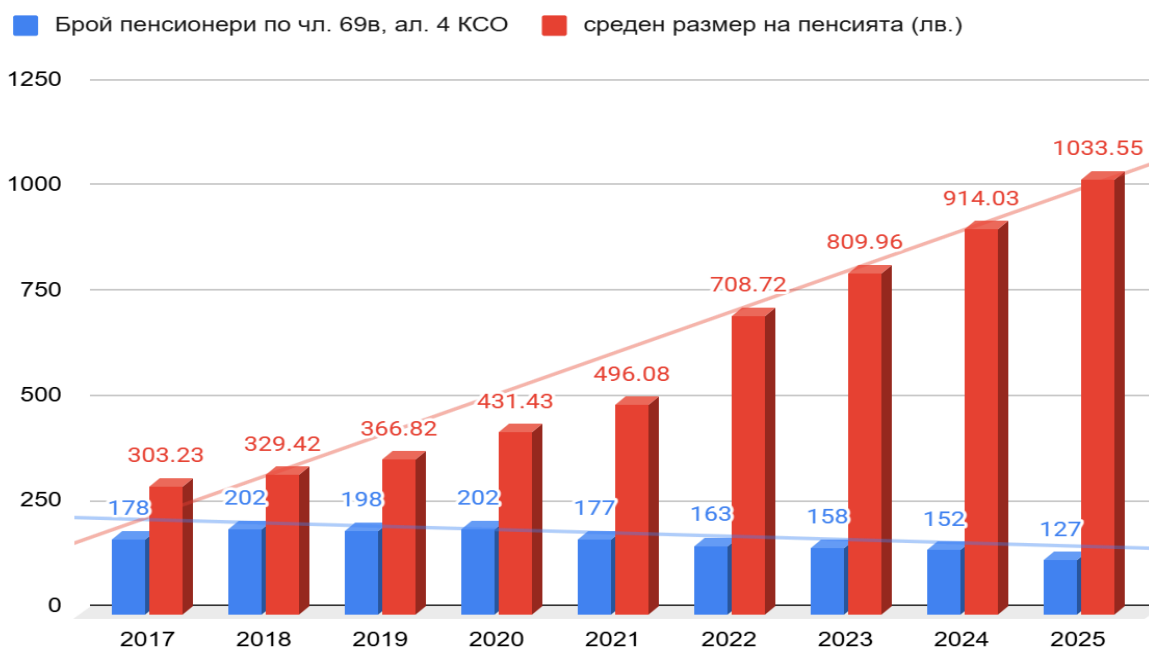
Учителският пенсионен фонд предоставя и още една възможност чрез ал. 4 на чл. 69в КСО, а именно: на учителите, които имат изискуемия по чл. 69в, ал. 1 учителски осигурителен стаж – 25г. 8м. за жените и 30г. 8м. за мъжете и се пенсионират след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО за пенсиониране по общия ред – за съответната година, да се изплаща пенсия в пълен размер от Учителския пенсионен фонд до навършване на 67-годишна възраст. След навършване на тази възраст пенсията се изплаща за сметка на фонд "Пенсии".

**Брой на пенсионерите с пенсия в пълен размер
за периода 2017 – 2026 г.(чл. 69в, ал. 4 КСО)**

ГОДИНА	Брой пенсионери по чл. 69в, ал. 4 КСО	среден основен месечен размер на пенсията (лв.)
2017	178	303,23
2018	202	329,42
2019	198	366.82
2020	202	431.43
2021	177	496.08
2022	163	708.72
2023	158	809,96
2024	152	914,03
2025	127	1 033,55
КЪМ 31.03.2026	122	516,14 евро

Забележка: Броят на лицата, пенсионирани се по чл. 69в, ал. 4 от КСО за 2026 г. е съгласно данните на НОИ от I - то тримесечие за 2026 г.

Брой на пенсионерите с пенсия в пълен размер по чл.69в, ал. 4КСО



Брой лица, получаващи срочна пенсия в пълен размер от УПФ, който за 2025 г. е 127 души, т.е. с 50 души по-малко в сравнение с 2021 г.

Среден размер на срочна пенсия в пълен размер от УПФ за 2025 г. е 1033,55 лв., който е с 108,3 % по-висок спрямо средния размер на пенсията за 2021 г.

Учителският пенсионен фонд, възникнал по инициатива на Синдиката на българските учители, е първият у нас професионален пенсионен фонд. Той доказва своята надеждност и в момента е най – стабилният професионален фонд. Синдикатът на българските учители винаги с особена загриженост, внимание и съчувствие се отнася към нуждите на своите членове. И поради тази причина през годините СБУ непрестанно се грижи за нормално функциониране на Учителския пенсионен фонд. Синдикатът продължава да предлага промени в фонда с цел неговото усъвършенстване и подобряване на условията предоставяни на пенсиониращите се учители.

В материала са използвани данни от официалната статистическа информация, публикувана от Националния осигурителен институт на неговата интернет страница: <https://www.nssi.bg/publikacii/statistika/>